

XML A XWEB JAKO NÁSTROJE PRO TVORBU WEBOVÉHO SÍDLA S VELKÝM MNOŽSTVÍM KŘÍŽOVÝCH ODKAZŮ

Vlastimil Čevela

664 42 Modřice, Benešova 279, tel. 547 216 183,
<http://www.volweb.cz/cevelavl/>, e-mail: cevelavl@vol.cz

Abstrakt

Příspěvek se zabývá metodikou projektování a programovým řešením informačního systému (IS), který zajišťuje vytvoření, aktualizaci a udržení konzistence webového sídla s velkým rozsahem vzájemných vnitřních informačních vazeb, při malé četnosti obsahových změn.

1. Historie a koncepce řešení

Především je vhodné uvést, že projekt takového IS není nový, ale navazuje na demo-disketu se seznamem referátů Programování 75-91 z roku 1992 a na webovou prezentaci obsahu sborníků Programování a TSW z roku 1999 [1]. Ta obsahovala pouze autorský rejstřík a při pokusech o doplnění tématického rejstříku došlo mj. vinou nestandardního formátu vstupů k nezvládnutému zvýšení složitosti programového řešení i aktualizace, takže v roce 2001 přestala být udržována. S blížícím se 30. ročníkem TSWa PG vznikla v roce 2002 myšlenka, která vzbudila zájem u řady lidí, že by mohla být užitečná databáze obsahů i s texty referátů na CD. Vzhledem k dosavadním nepříliš povzbudivým zkušenostem však pořád nešlo o nic konkrétního.

1.1 XML - XWEB - HTML

Přímým inspirativním impulzem k novému řešení byl referát Šárky Ocelkové [2] na TSW 2003. Velice názorně totiž ukázal možnosti XML pro všeobecně srozumitelná pravidla uživatelského formátování vstupu i složitě strukturovaných dat. A tak se dalo uvažovat nejen o autorském, tématickém a firemním rejstříku, ale i kombinovaně přesouvat vstupní data do rejstříkových komentářových textů a tím výrazně zvýšit jejich vypovídací schopnost. Vzhledem k poměrně specializovanému zadání (těžiště v množství vazeb) a dlouholetým zkušenostem s generováním zdrojových programů Cobol i HTML [3] a [4], nebylo zvoleno řešení transformací XSL, ale vlastním programovým vybavením XWEB © Čevela 2003. Současně s jeho tvorbou bylo možno velice rychle vytvořit základní strukturu vstupních XML dat a ihned ji využívat a upřesňovat při prototypovém ladění a ověřování nové verze DB sborníků TSW a PG Ostrava [5].

Základem IS je databáze (DB) vstupních dat v souborech formátu XML s předepsanou strukturou, ze kterých jsou pomocí aplikačních příkazů a programového vybavení XWEB automaticky vygenerovány soubory HTML s potřebnými vazebními odkazy. V dalším textu jsou uvedeny příklady na sestavení modelu informačních vazeb (*model-iv*), definici struktury XML (*ds-xml*) i ukázky aplikačních příkazů XWEB (*ap-příkazů*) pro tvorbu relací a generování HTML výstupů. Rovněž v případě modelování informačních vazeb a celé struktury webového sídla bylo nutno přistoupit k vlastnímu řešení, protože metodika, která by splňovala představy nebyla nalezena.

2. Model informačních vazeb

Dlouhou dobu nebylo stanoveno, jak bude forma modelu pro návrh řešení IS vlastně vypadat. Bylo jasné, že potřebné složité vazby se musí nějak zaznamenat, ale v existujících „malých“ podmínkách nebylo možné využít nějakou nákladnou grafickou technologii. Také zde existovala základní představa - *co nejjednodušší formou a na jednom místě* definovat nejen vazby a jejich směry, ale i pravidla pro zobrazení jejich datové reprezentace - tj. co uživatel musí vidět pro úspěšnou navigaci. Nakonec byla vytvořena vlastní metodika modelu-iv, vycházející z funkčního popisu, rozhraní OO modulů a dalších zkušeností autora [3].

Podstatou definování návrhu IS jsou tedy modely-iv jednotlivých typů struktur datových souborů, ve kterých jsou pomocí tzv. *dekompozičních kódů* a jednoznačných textových identifikátorů (*id*) popsány všechny typy návěští a psaných (prvotních) i generovaných (zpětných) odkazů, které definují navigační síť webového sídla.

2.1 Dekompoziční kódy a konvence k popisu struktury

F = definice id souboru (*file*), *B* = definice návěští bloku (*konkretní id*)/(*a-číslo* = automaticky vypočítané pořadí), *D* = definice id relace, *L* = psaný odkaz na definici (*link*), *G* = generovaný zpětný odkaz, *C* = psaný textový doplněk (*complement*), *T* = generovaný text, *W* = přímý odkaz na web/soubor/mail a pod, *** = komentářový řádek, */*detail*/* = popis detailu je uveden jinde, *data* = povinný výskyt a pořadí, */* = alternativa, *?* = nepovinně 1x, *+* = povinně minimálně 1x, *** = nepovinně 1 nebo vícekrát, *[data]* = ve výstupním HTML nezobrazovaná, *{data}* = automaticky generovaná do HTML výstupu, *()* = závorkování dle běžných zvyklostí.

2.2 Příklady modelu-iv

Tabulky č. 1, 2, 3

iv	HLAVNÍ STRÁNKA WEBOVÉHO SÍDLA	index.xml,htm
F	id	[hlavní]
W	přihlášky a informace	/*kontakty*/
...	...	...
B	členové organizačního výboru	[a-číslo]
D	id	[člen_org_výboru]
G	seznam členů	{jméno}* [člen_org_výboru]
B	obsahy a texty sborníků	[a-číslo]
D	id	[hlavní-r]
G	seznam ročníků	{ročník}* [hlavní-r]
B	jmenný rejstřík	[a-číslo]
D	id	[hlavní-jm]
G	seznam rejstříkových stránek	{jm-abc}* [hlavní-jm]
...	...	...

iv	OBSAH SBORNÍKU	rrrr.xml,htm
----	----------------	--------------

F	id	[ročník]
L	odkaz na index	hlavní-r
...	...	...
B	seznam referátů	[strana]*
*	odkazy na text referátu	(/)
L	začátek referátu ve sborníku (ročníky 1975 až 1998)	strana.htm
*	podrobnosti /*iv obálka skenované stránky sborníku*/	-
L	kompletní text (ročníky 1999 a další)	strana.doc/pdf
C	referát není dostupný (důvod uveden jako poznámka)	strana
L	seznam autorů referátu	(jméno)+
L	vysílající organizace	firma
C	název referátu	text
L	seznam (max 7) témat, o kterých referát pojednává	(téma)+
C	komentář k tématu	text
L	poznámka do tématického rejstříku	(téma=poznámka)?
C	komentář dle potřeby	text
...	...	...

iv	JMENNÝ REJSTRÍK	jm-cc.xml,htm
F	id	[jm-abc]
L	odkaz na index	hlavní-jm
...	...	...
B	seznam osob	[a-číslo]*
C	příjmení a plné jméno	text
D	id	[jméno]
G	seznam referátů	{ročník[strana]}*
T	seznam témat	{téma}+
C	dřívější organizační činnost	(text)?
W	osobní odkazy	(/*kontakty*/)*
L	aktuální členství ve výboru	(člen_org_výboru)?
...	...	...

3. Definice struktury XML

Na zjednodušených příkladech modelu-iv máme definovány typy souborů, jejich informační obsah a třídy identifikátorů (jméno, firma, téma, ročník a další), které specifikují navržené relace. V další etapě projektu - viz následující příklady, je ke každému modelu-iv vytvořena ds-xml, ve které jsou k definicím a odkazům přiřazeny konkrétní tagy a dále popsány i všechny ostatní tagy, určující celkový datový obsah IS (např. záhlaví, nadpisy, a pod.).

Tabulky č. 4, 5, 6

ds	HLAVNÍ STRÁNKA WEBOVÉHO SÍDLA
<pre> <index>hlavní <z>záhlaví HTML - titulek stránky</z> <x1>1. řádek nadpisu</x1><radek/> <x2>2. řádek nadpisu</x2><linka/> <x>Příhlášky a informace:</x> <web>software.tanger.cz</web> <mail>kupka@tanger.cz</mail> ... <hx>Členové organizačního výboru:<o>člen_org_výboru</o></hx><radek/> <hx>Obsahy a texty sborníků:<s>hlavní-r</s></hx><radek/> <hx>Jmenný rejstřík:<s>hlavní-jm</s></hx><radek/> ... </index> </pre>	

ds	OBSAH SBORNÍKU
----	----------------

```

<rok max="celkový počet stran ve sborníku">ročník
...
<h>hlavní-r</h> ...
<ref str/doc/pdf/nic="strana">
  <j>jméno<f>firma</f></j>
  * možno opakovat
  <x>Název referátu (i na několik řádků)</x>
  <t>téma<k>komentář k tématu</k></t>
  * možno opakovat max 7x
</ref>
...
</rok>

```

```

ds JMENNÝ REJSTRÍK
<jmena>jm-abc
...
<h>hlavní-jm</h> ...
<jm>příjmení a plné jméno<j>jméno</j></jm>
  * nepovinné informace
  <k>dřívější organizační činnost</k>
  <tx>osobní kontakty</tx> <web>adresa stránek </web> <mail>e-mail adresa</mail>
  <o>člen_org_výboru</o>
</jm>
...
</jmena>

```

4. Aplikační příkazy a programové vybavení XWEB

Programové vybavení XWEB bylo vytvořeno v jazyku Cobol pomocí zdrojově OO vývojového prostředí [4] s kompilátorem *MX Cobol* © Čevela 1996-2000 a skládá se ze tří logických částí: *analýza vstupních dat*, *generování relací pro indexsekvencní soubor a generování HTML výstupů*. Sborníky ročníků 1975 až 1998 nebyly k dispozici v elektronické podobě, takže je bylo nutno naskenovat. Generování „obálkových“ HTML souborů k listování ve skenovaných GIF stránkách je realizováno samostatně.

4.1 Analýza vstupních dat

Dle seznamu se přečtou vstupní soubory a pro každou datovou položku se vytvoří tzv. *struktura XML tagů* = *posloupnost hierarchické struktury od kořene k aktuálnímu tagu*.

V uvedených tabulkách ds-xml je to např.:

- „*index,web*“ pro webovou adresu kontaktu
- „*index,hx,s*“ pro definici jednoho z typů seznamu na hlavní stránce
- „*rok,ref,j,f*“ pro odkaz na firmu autora referátu

4.2 Aplikační příkazy

Struktura tagů pak slouží pro přiřazení ap-příkazů a maker ke struktuře vstupních dat. Všechny příkazy i makra jsou uloženy v samostatných souborech formátu XML, takže systém je „uživatelsky programovatelný“. Ap-příkazy představují jistou množinu pseudopříkazů, kterou programy XWEB umí interpretovat k vykonání posloupnosti potřebných kroků a je možné je sdružovat do maker a parametrizovat k vykonání shodných činností pro různé struktury tagů.

Syntaxe elementárních ap-příkazů, kterých je asi 30, vychází ze syntaxe Cobolu - např.:

- „initialize POC, add 1 to POC, move POC to ULO“ = ovládání počítačidla
- „move DAT to ULI“ = uložení aktuálních dat do paměti
- „get htm 27, put htm using DAT“ = výběr šablony HTML č. 27 a modifikace daty

4.3 Generování

Na základě analyzované struktury tagů se pomocí ap-příkazů nejprve vytvoří relace podle shodných identifikátorů a uloží všechny přesouvané komentáře (C), a potom se s pomocí parametrizovatelných HTML šablon ke každému vstupnímu XML souboru generuje odpovídající výstup s příslušnými hypertextovými odkazy (L a G z modelu-iv) dle potřeby. Kromě toho se generují přímé odkazy (W) a texty (T) i všechny další potřebné HTML tagy, včetně vazeb na kaskádové styly, které jsou pro celé webové sídlo definovány v samostatném CSS souboru.

5. Závěr

Použitelnost popisovaného obecného řešení IS dokumentuje konkrétní aplikace "*DB obsahů a textů sborníků Tvorba softwaru a Programování Ostrava*" na webovém serveru Fakulty informatiky Masarykovy univerzity v Brně [5] a *CD-TSW/2004 Tanger Ostrava* k 30. ročníku stejnojmenné akce. Příslušná *DB-obsahů* v asi 50 vstupních souborech XML popisuje 30 sborníků (1975-2004) od přibližně 600 autorů z 200 organizací s 800 referáty, klasifikovanými pomocí více než 100 témat. Při generování výstupních souborů HTML je automaticky vytvářeno asi 7 tisíc křížových hypertextových odkazů. Pro *DB-textů* je pak ze stejných vstupů generováno dalších 6 tisíc "obálkových" souborů HTML k jednotlivým naskenovaným stránkám GIF ročníků 1975 až 1998, s celkovým počtem cca 60 tisíc odkazů, umožňujících různé způsoby navigace.

Podklady a literatura:

1. <http://www.volweb.cz/cevelav/>
2. Ocelková Š., Návrh a realizace www prezentace ČKR, TSW Tanger Ostrava 2003
3. Čevela V., referáty na seminářích TSW a PG, DT a Tanger Ostrava, 1976 až 2003
4. -"- , Práce s OO generátorem programů Cobol, Programování 1993, DT Ostrava
5. <http://honor.fi.muni.cz/tsw/>